

УДК 930.2 : (093)(443.61)-054.72(=161.2) «1925/1940»

**ВОЛОДИМИР ВЕЛИКИЙ НА СТОРІНКАХ ЧАСОПИСУ «ТРИЗУБ»  
(ПАРИЖ, 1925–1940 рр.)**

*Дмитро Гордієнко*

Інститут української археографії та джерелознавства ім. М.С. Грушевського НАНУ  
Україна, 01001, м. Київ, вул. Трьохсвятительська, 4  
e-mail: dmytro.gordiyenko@gmail.com

Часопис «Тризуб» – громадсько-політичний тижневик, неофіційний пресовий орган уряду УНР в екзилі, був заснований з ініціативи Симона Петлюри та видавався у Парижі протягом 1925-40 рр. Головними редакторами часопису були В. Прокопович, а з 1940 р. – О. Шульгин [1]. «Тризуб» займає особливе місце в історії української журналістики. Як для міжвоєнного періоду, він виходив протягом неймовірно довгого проміжку часу – понад 15 років, протягом якого було випущено 705 чисел часопису. Серед його авторів були провідні представники української еміграції, як політичної, так і культурної. «Тризуб» поширювався на трьох континентах: Західна Європа, Америка й Австралія, і за підрахунками А. Тимошик-Сударикової, його читацька аудиторія у різні роки складала від 7 до 20 тисяч читачів [2].

На сьогодні часопису «Тризуб» присвячено низку статей, а також монографію А. Тимошик-Сударикової [3], в якій авторка дослідила організаційні аспекти діяльності часопису, редакційну політику та виокремила основні проблемно-тематичні напрямки публікацій часопису. Проте тема Святого Володимира на сторінках часопису «Тризуб» залишається зовсім не висвітленою, як і залишаються не інтегрованими ці публікації у сучасну українську історіографію.

Складність досліджень публікацій часопису та, відповідно, інтеграції їх у соціогуманітарний дискурс сучасної української науки полягає й у тому, що жодна книгозбірня України не має повною комплекту «Тризуба», найповнішим з яких володіє Бібліотека імені О. Ольжича. Це зумовлює потребу як передруку важливих з точки зору сьогодення публікацій, так і аналітичних досліджень, присвячених певним тематичним публікаціям «Тризуба».

Переважає більшість публікацій часопису присвячена актуальним питанням життя української еміграції, аналізу ситуації в окупованій більшовицькою Росією Україні та питанням міжнародної політики. Як відмічав у листі від 5 жовтня 1925 р. до Є. Чикаленка за-

сновник часопису С. Петлюра, основна мета «Тризуба» полягала у тому, щоб «стоячи на засадах УНР, розгорнути конструктивну програму державного будівництва і перепроводити певну систематичну працю у напрямку створення української державної ідеології. Ми гадаємо, що більшість нашої еміграції потребує органа з такими завданнями, а тому й творча праця його буде проводитись в атмосфері співчуття та заінтересованости. Сподіваємось ми, що й для України такий орган, більше як коли, потрібний» [4]. Виконанню цього завдання насамперед і мали сприяти публікації історичного змісту. Таким чином через відродження історичної пам'яті – пробуджувати в українцях національну самосвідомість. Щоб часопис мав якнайширше поширення, редакція максимально прагнула уникати академізму, «заземлювала» стиль викладу, цьому ж мало сприяти і тематична різноманітність і різножанровість публікацій [5].

Основним напрямком історичних публікацій «Тризуба», цілком природно, були матеріали, присвячені постаті засновника часопису – Головного Отамана та лідера УНР Симона Петлюри, матеріали, що висвітлювали й осмислювали події Української Революції (1917-1923 рр.), сучасне шевченкознавство, а також публікації з історії козацтва, насамперед присвячені постаті гетьмана Івана Мазепи [6]. Подібна тематична палітра загалом домінувала і в українській суто науковій історіографії міжвоєнного часу. Як зауважував у листі до І. Крип'якевича від 10 грудня 1929 р. С. Томашівський, «коли хто у нас не пише про Хмельницького, Мазепу і т.д., той – як не дійсний національний зрадник, то щонайменше підозрілий у своїй «державницькій» благонадійості» [7]. При цьому саме С. Томашівський – історик-державник і активний учасник Української Революції дав один з перших синтезів історії Середньовічної України [8].

Проте саме в міжвоєнні роки, як в окупованій більшовиками Україні (насамперед у працях В. Пархоменка), так і в еміграції відбувався

процес переосмислення національного минулого, творче засвоєння схеми М. Грушевського і поширення українського історичного нарративу на весь період української історії, включаючи середньовічний. Як наголошував на сторінках «Тризуба» Б. Ольхівський, «не шануючи як слід свого власного минулого, українці почали були втрачати до нього *моральне право*. Дозволили Московщині привласнити своє давнє національне ім'я, свою давню старокняжу київську славу, що нею Москва пишається досі та імпонує досі всьому світові, а самі з'явилися на міжнародній арені немов якісь безбатченки, з'явилися перед чужими народами, цілком для них несподівано, з своїми державними аспіраціями» [9].

Природно, що у поле зору українських істориків та публіцистів насамперед і мала потрапити постать, за висловом М. Грушевського [10], творця першої Української держави – Володимира Великого.

Хронологічно першою публікацією «Тризуба» (ч. 21 за 1925 р.), в якій згадувалась постать князя Володимира, було коротке повідомлення, перепубліковане з радянської газети «Пролетарська правда», в якому повідомлялося про загрозу пам'ятнику князю Володимиру у Києві з боку місцевого злочинного елементу, який розкрадав придатний для продажу металевий лом, не гребуючи ні намогильними плитами, ні мистецькими творами, і почав розкрадати металеві деталі з пам'ятника Володимиру Святому [11].

Проте основний «блок» публікацій «Тризуба», присвячених князю Володимиру, був зумовлений святкуванням українською еміграцією у 1938 р. 950-річчя з дня хрещення України-Руси: «І ми певні, – наголошувала редакція, – не буде такого кутка на землі, куди тільки доля закинула купку наших земляків, де збився найменший гурток українців, де б не було належним способом одзначено того свята нашої віри, культури, державности, коли пошану віддаємо ми Рівноапостольному Просвітителю Русі-України і Великому Князеві, Фундаторові могутньої імперії нашої – святому Володимирові» [12].

Редакція чітко наголошувала на політичному аспекті цього акту, покладаючи саме на еміграцію відзначення свята хрещення України-Руси, адже в окупованій більшовиками Україні на той час була у розпалі антирелігійна політика і говорити про якесь відзначення цієї події не доводилось. З іншого боку, редакція наголошувала і на важливій об'єднуючій ролі постаті св. Володимира у часі, коли Україна

була розділена між різними державами, а українська еміграція розпорошена по багатьох країнах світу, «бо то свято всього народу українського, без поріднення територіального, без ріжниць віроісповідної» [13]. Остання теза є дуже важливою, адже у ній українські політики чітко проголосили ідею єкуменічної єдності Українських Церков і точкою дотику мала стати постать князя Володимира й акт хрещення України-Руси. Йдучи за Грушевським у розумінні постаті Володимира для української історії, редакція проголошує його спадщину формотворчою в історії української державности від княжих і козацьких часів до сучасності: «ті традиції, близькі й кожному з нас, хто носить у серці своєму Хрест св. Володимира, а на рамені своєму носив – і, ми певні, носитиме незабаром ще – золотий Тризуб Великого Князя. Вони, ті традиції, не лише еднають до купи нас, живих, хоч і розкиданих світами, але і в'яжуть нас з давніми поколіннями наших предків, підкреслюють єдність української нації в минулому і сучасному і тим додають нам сили на майбутнє» [14].

Зі зверненням до всіх вірних земляків «у розсіянні суцях», з закликом до української еміграції на належному рівні відсвяткувати 950-ліття хрещення України-Руси на сторінках часопису звернувся й настоятель Української Православної Парафії у Франції, почесний голова Комітету, що опікувався святом, протоієрей Іларіон Бриндзан [15].

Безпосередньо ж ювілею були присвячені статті М. Славінського «Чин князя Володимира з 15 липня року 988» [16] та згаданого протоієрея Іларіона Бриндзана «950-ліття хрещення Русі-України» [17].

Так, М. Славінський чітко спростовує тези про державницьке доволодимирове хрещення України-Руси, як і взагалі спроби применшення ролі князя в українській історії. На його думку, вже сучасники високо оцінили князя: «літописні історики назвали його Великим, народня поезія поставила його, як Ясне Сонечко, а Церква зачислила до вселенського сонму святих», відтак найбільшою заслугою князя, безумовно, і є хрещення України-Руси [18]. Цю подію М. Славінський проголошує актом «заведення нашої великої Київської держави до родини європейських держав... Тим актом великий монарх наш раз і назавжди вказав місце для своєї держави в Європі, своїй нації означив точні шляхи її віковичного майбутнього розвитку» [19]. Власне на цій політичній складовій вибору Володимира і наголошує публіцист. Іслам, на його думку, був не альтернативою, а

загрозою Європи, «що з Закавказького сходу загрозувала Києву, з Малої Азії – Царьгороду» [20]. Однак, від публікації М. Славінського віє й певним фаталізмом, адже формулою князя було: «я і моя нація – частина Європи, з Європою ми стоїмо, з Європою і впадемо, коли така буде доля Європи» [21]. Власне Київ і Європу поєднували політичні чинники, з Візантією ж – чинники культурні й інтелектуальні. Відтак, «князь Володимир і тут зробив мудрий і далекосяжний вибір. Він пристав на релігію східнього обряду, взяв, як свою, візантійську цивілізацію, але структурально заховав для держави природний для неї зв'язок з Заходом» [22]. Більш того, прагнучи окреслити європейськість України, її заслуги перед Європою і «борг» останньої перед Україною, М. Славінський наголошує, «що наша Київська держава стала на Сході міцним форпостом, твердим заборолом у віковій боротьбі за християнську культуру й європейську цивілізацію», і навіть боротьба з більшовиками автором подається як боротьба «за християнську та людську культуру» [23]. Про те, що це політичний заклик до Європи, чітко промовляє сподівання автора, що «прийде час і Захід визнає цю тезу, визнає тим і нашу заслугу перед цивілізацією...» [24].

Якщо М. Славінський зосередив увагу на політичних аспектах християнізації України, то протоієрей Іларіон Бриндзан у своїй статті популярно розкрив сам процес поширення нової віри на українських землях. Цілком у традиції церковної історіографії, автор подає цей процес як багатоетапний, починаючи від проповіді науки Христової апостолом Андрієм Первозванним, проте «християнство не могло укріпитися серед руських слов'ян, поки окремі племена не об'єдналися під княжою владою» [25]. З тексту статті випливає, що таке об'єднання мало відбутися вже в IX ст., адже далі, хронологічно розвиваючи розповідь, автор говорить про хрещення Аскольда і Діра та частини їхнього народу і тут варто відмітити, що у сучасній історіографії зазвичай говориться про хрещення одного Аскольда.

Лише останнім часом з'явилися дослідження, в яких обґрунтовується прихильність Олега Віщого до християнства [26]. Традиційно ж в історіографії період правління Олега послідовно подається як період поганської реакції в Україні. Натомість протоієрей Іларіон Бриндзан ще 1938 р. чітко стверджував, що «за князя Олега була вже окрема руська єпархія, підлегла безпосереднє Константинопольському патріярхові» [27], хоча зовсім опускає питання

ставлення самого князя до нової релігії.

Відтак згадавши про хрещення рівноапостольної Ольги у Константинополі 957 р., що повністю співпадає з нашими дослідженнями [28], автор, цілком традиційно, переходить до постаті князя Володимира, внесок якого для становлення та розвитку Української Церкви прирівнює до внеску Костянтина Великого – для Церкви Вселенської.

Цікаво подає Іларіон Бриндзан становлення Володимира як християнина: «...Браття Володимира, Ярополк і Олег, були дуже прихильні до християнства, бо вирости під вихованим впливом своєї бабки, св. Ольги. Прив'язаність же Володимира до поганства пояснюється тим, що він був іще дуже малим, коли померла св. Ольга і в дитинстві вже був одправлений в Новгород, де й княжив. Тут християнство було слабе і Володимир отримав поганське виховання. Глибоко релігійний, він ревно служив ідолам, доки вірив у них. Ставши Київським великим князем, Володимир познайомився з християнством. Як людина щира, він, коли тільки переконався у своїй заблуді, кинув поганство і прийняв християнство...» [29], – висновок, який чітко контрастує з російською історіографією.

Натомість, осмислення самого 950-літнього ювілею з дня хрещення України-Руси було здійснено у статті Б. Ольхівського «988-1938» [30]. З іншого боку, ця стаття є і певним синтезом двох розглянутих вище. Вже у вступі автор чітко проголошує, що 988 р. Володимир здійснив об'єднання Української Держави з Християнською Церквою [31]. Б. Ольхівський, слідом за М. Грушевським, чітко проголошує Володимира «великим будівничим держави», що встановив правління в Україні членів однієї династії [32]. Відтак публіцист і проголошує зв'язок минулого та сучасного: «Дух українського бездержав'я, що вмірає тепер на наших очах, значно відчужив би духово українців від найславніших сторінок їх історії – від княжої державности» [33]. Таким чином, Ольхівський категорично заперечує народницьку оцінку княжої доби в історії України: «осудження княжої державности і політичні помилки в часі революції мали спільний психічний підклад, для нас вже чужий і незрозумілий» [34]. На думку автора, саме «імперіалізм» київських князів і зумовив блискучий розквіт Києва, його багатства, мистецтва та міжнародної слави [35].

Відтак, Ольхівський відмічає, що світло греко-римської культури приніс Володимир в Україну без жодного приниження. Він «не випрохував, як це робили західно-європейські

володарі, від імператорів якоїсь двірської рани, не провадив за узду їх коня і не usługовував їм при столі. Силою своєю «переконав» (такий був тоді в нас прийнятий спосіб переконування чужинців) імператорів у своїй з ними рівновартності. Сестра імператорів стала дружиною київського кагана. А ще недавно перед тим Царьгород відповідав західньому «франкському» імператорові, «парвеню» в очах Царьгороду...» [36].

Так само й роль Церкви Ольхівський оцінює з точки зору держави. Він цілком слушно відмічає, що з утратою українською державності, символом і запорукою збереження української національності стала українська Церква. Цю єдність Церкви та Держави в українській історії автор ілюструє на прикладі політики російських більшовиків проти УАПЦ, яка, на їх думку, намагалася «зберегти державну організацію УНР». Враховуючи, що публікації «Тризуба» є публіцистичними джерелами, досить актуальними й для українського сьогодення виглядають висновки Ольхівського, до яких він прийшов ще 1938 р. Говорячи про місце Церкви у житті Держави, публіцист говорить, що «мусимо вже тепер працювати над скріпленням союзу і об'єднання, розпочатого 950 літ тому. Це повинен розуміти кожний українських державник, без огляду на його релігійні переконання. А віруючий українець матиме непохитну певність, що скріпленням цього об'єднання зміцнимо український дух і заслужимо благословення Боже на нашу справедливу боротьбу і світлу перемогу» [37].

Варто також відмітити, що у публікаціях часопису «Тризуб» Володимир постає як «наш князь» і «князь київський» [38]. Це зумовлено насамперед проголошенням столицею УНР Києва, що й потребувало певного осмислення Києва у контексті акту хрещення Русі-України та діяльності князя Володимира. Такими статтями є есей О. Лотоцького «На Київських горах» [39] та Ю. Липи «Київ – вічне місто» [40]. О. Лотоцький (під псевдонімом О. Білоусенко) у художній формі поєднує епоху Володимира та сучасність. У біблійній традиції, в думки князя-хрестителя автор вкладає пророче бачення як з півночі московська орда «у личаках насунула. Грабують, нищать у святому місці все, чого самі створити не здолають... Мов звір, що з клітки вирвався, роспаношилася ота північна потвора, гвалтує, рве, грабує, нищить, народу цілі мільйони з насижених осель зриває, жене в далекі ліси та в глибокі болота і холодом та голодом винищує наш люд. Осквернено, зруйновано дома Господні» [41].

Ю. Липа – один з кращих українських публіцистів і філософів-теоретиків ХХ ст. – замордований НКВС у 1944 р., як завжди яскраво й оригінально осмислює Київ не лише у контексті історії України, а й історії всього сходу Європи. На прикладі печерського ченця Симона, висвяченого на єпископа суздальського (початок ХІІІ ст.), Ю. Липа протиставляє дику північ і культурний Київ. Автор, сприймаючи єдиний політичний руський простір, не визнає єдиного простору культури. Він наголошує, що північні, суздальські народи хоча й стали «підданими Руси, васалами Києва», однак «вони були чужі руській культурі» [42]. Тому то й Симон «готовий покинути свою, одну з найбільших єпархій і служити, як чернець, ігуменові, щоб лише бути в Києві, а не серед цієї варварії» [43].

Київ же – новий Єрусалим, Вічне Місто, у візії Ю. Липи має понад тисячолітню історію і є для Східної Європи тим, чим для Західної Європи – Рим. Культура Києва розцвіла у ІХ-Х ст., будівничі якого «закладали могутню, європейську державу». Провівши цю цивілізаційну паралель, автор проводить і другу: «Як Лондон в наших часах, так Київ в тодішніх, провадить війни тільки для забезпечення і поширення своєї торгівлі, своїх торговельних шляхів» [44]. І ця торгівля, давши розкіш і багатство Києву, позбавила його духа будівничих Києва – духа свободи, який вони цінували понад усе. Відтак занепад Києва після ударів монголів зумовив «не брак людей, лише брак Людей». Тим самим публіцист осмислює власну історію – причини воєнної поразки Української Революції. На 1930-ті роки еміграція поволі втрачала віру у швидке повернення на Батьківщину, і цю віру мали підживлювати українська інтелігенція. Тому й Ю. Липа, закінчує своє есе цілком оптимістично, з вірою, що «коли в людях-будівничих буде відблиск вічності, – відродиться наново всупереч усім обставинам Київ, Вічне Місто» [45].

Повідомляв часопис і про саме святкування у Парижі 950-ліття охрещення України-Руси, що відзначалось 17 липня 1938 р. [46]. Це свято розпочалось урочистою Службою Божою в Українській Православній Церкві, під час якої хор виконав Гімн князю Володимиру на слова М. Ковальського та музику Ю. Пономаренка, текст якого був також опублікований у часописі. Після молебня, як повідомляла редакція, відбулась святкова академія на честь цієї події. Власне на цій академії і були виголошені як промови вище означені статті. Згадала редакція й імена чільних представників української політичної еміграції, що взяли участь в урочи-

стостях, серед них прем'єр В. Прокопович, генерал О. Удовиченко, М. Шумицький і низка інших. Насамкінець було подано оголошення про публікацію «Гімну князю Володимиру» та можливість його придбання. Окрім публікації «Гімну», на відзначення цього ювілею Уряд УНР видав у Парижі поштову марку, вартістю 3 гривні, у центрі якої було зображено Володимира Великого.



Марка з нагоди 950 ліття хрещення Руси-України

Останньою ж публікацією, безпосередньо пов'язаною з постаттю князя Володимира, була публікація у числі 3-4 часопису за наступний після ювілейного 1939 р. світлина з зображенням 10-тиметрового хреста, що був встановлений з нагоди 950-ліття хрещення України у станиці Каліш у Польщі [47].

Тема Середньовічної України побіжно порушувалась і в низці інших статей і матеріалів часопису. Наприклад, А. Тарне у своїй статті «Україна і Франція» [48] наголошував і на ролі Анни київської у розвитку королівської влади у Франції, тощо.

Таким чином, постать Володимира Великого, насамперед завдяки акту хрещення України, знайшла своє місце і на сторінках часопису «Тризуб». Безумовно, ці публікації не можна оцінювати з точки зору історіографічного джерела. Вони є джерелом насамперед публіцистичним і покликані були давати відповіді на гостроактуальні питання для емігрантського українського повсякдення, мали сприяти вирішенню нагальних політичних завдань. Тому й роблять автори такий потужний наголос саме на політичній – державотворчій складовій діяльності Володимира. Уенерівська еміграція діяла безпосередньо в Європі, вона цілком усвідомлювала, що самотужки, без допомоги ззовні визволити Україну з-під російської окупації не вдасться. Така надія на той час і могла покладатись винятково на Західну Єв-

ропу, тому й таке наполегливе нагадування про європейськість України, про заслуги України перед Європою, яка своєю жертвою врятувала Європу від монгольської навали, а згодом – від російського імперіалізму. Тому таке нагадування і мало підштовхнути «невдячну» Європу до повернення «боргу» Україні – допомогти їй визволитись з московської неволі.

Однак певний інтерес публікації «Тризуба» мають і для української гуманітаристики. З одного боку, як відмічав І. Крип'якевич, аналізуючи іншу працю загаданого Ю. Липи «Призначення України» (Львів, 1938), публіцист «мав відвагу поставити під дискусію найважливіші проблеми українського сьогочасного та минулого. Ця заслуга залишиться за ним без огляду на те, чи повелося йому ці питання вирішити, чи ні» [49]. З іншого ж боку – українська еміграція дає інакше бачення, інші оцінки відомим подіям української минувшини, чим змушує й українську історіографію до переоцінки багатьох усталених поглядів на ті чи ті події й постаті національної історії.

Очевидно й те, що у тому, що вже у повоєнній емігрантській українській історіографії активно розвиваються медієвістичні дослідження, серед них і перша в історіографії монографія присвячена Володимиру Великому о. Іриней Назарка (Рим, 1954) [50], не останню роль відіграли й публікації «Тризуба». Відтак на часі здійснення віри та мрії емігрантів, висловлених у доповіді на другому з'їзді українських вчених у Празі у березні 1932 р. Д. Дорошенком, який підсумовуючи здобутки українських науковців на еміграції, наголосив на вірі, що те, «що нам вдалося зробити, піде на користь рідного краю, стане його всенародним добром» [51].

#### ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА:

1. Тимошик-Сударикова А. Паризький журнал «Тризуб». 1925-1940 роки: формування та функціонування: монографія / А. Тимошик-Сударикова. – К., 2013. – С. 50-51.
2. Там само. – С. 11, 66, 98, 191-192.
3. Там само. – 408 с.; іл.
4. Петлюра С. Статті, листи, документи / С. Петлюра. – Нью-Йорк, 1956. – С. 446.
5. Тимошик-Сударикова А. Вк. праця. – С. 81.
6. Там само. – С. 100, 192.
7. Листування Степана Томашівського з Іваном Крип'якевичем (лютий 1906 – червень 1930 рр.) / Упоряд. Н. Халак. – Львів, 2015. – С. 110.
8. Томашівський С. Українська історія: старинні і середні віки / С. Томашівський. – Львів, 1919. – 154 с.
9. Ольхівський Б. Про вагу традицій / Б. Ольхівський // Тризуб. – 1937. – Ч. 40-41. – С. 13.
10. Грушевський М.С. Україна. Історія / М. Грушевський // Грушевський М.С. Твори: У 50 т. / Редкол.: П. Сохань, Я. Дашкевич, І. Гирич та ін.; Гол. ред. П. Сохань. – Львів: Світ, 2009. – Т. 11: Серія «Історичні студії та розвідки (1917-1923)». – С. 277.
11. Нищення пам'ятника кн. Володимира // Тризуб. – 1927. – Ч. 21. – С. 20-21.

12. [Передова] // Тризуб. – 1938. – Ч. 30-31. – С. 1.
13. Там само. – С. 2.
14. Там само.
15. Прот. Іларіон Бриндзан. До всіх вірних / Прот. І. Бриндзан // Тризуб. – 1938. – Ч. 30-31. – С. 3.
16. Славінський М. Чин князя Володимира з 15 липня року 988 / М. Славінський // Тризуб. – 1938. – Ч. 30-31. – С. 4-5.
17. Прот. Іларіон Бриндзан. 950-ліття хрещення Руси-України / Прот. І. Бриндзан // Тризуб. – 1938. – Ч. 30-31. – С. 8-13.
18. Славінський М. Вк. праця. – С. 4.
19. Там само. – С. 4.
20. Там само. – С. 5.
21. Там само.
22. Там само.
23. Там само.
24. Там само.
25. Прот. Іларіон Бриндзан. 950-ліття хрещення Руси-України. – С. 8.
26. Див.: Домановський А. Князь Олег і прийняття християнства: причинки до питання і спостереження у візантійському контексті / А. Домановський // Софія Київська: Візантія. Русь. Україна / Від. ред. д. іст. наук, проф., чл.-кор. НАН України П.С. Сохань. – К., 2011. – С. 192-215.
27. Прот. Іларіон Бриндзан. 950-ліття хрещення Руси-України. – С. 8.
28. Див.: Гордієнко Д.С. Княгиня Ольга: дискусія навколо хрещення / Д.С. Гордієнко // Софія Київська: Візантія. Русь. Україна / Від. ред. д. іст. наук, проф., чл.-кор. НАН України П.С. Сохань. – К., 2011. – С. 30-47.
29. Прот. Іларіон Бриндзан. 950-ліття хрещення Руси-України. – С. 9.
30. Ольхівський Б. 988-1938 / Б. Ольхівський // Тризуб. – 1938. – Ч. 30-31. – С. 28-34.
31. Там само. – С. 28.
32. Там само.
33. Там само. – С. 30.
34. Там само.
35. Там само.
36. Там само. – С. 31.
37. Там само. – С. 32.
38. Прот. Іларіон Бриндзан. До всіх вірних. – С. 3.
39. Білоусенко О. На Київських горах / О. Білоусенко // Тризуб. – 1938. – Ч. 30-31. – С. 6-7.
40. Липа Ю. Київ – вічне місто / Ю. Липа // Тризуб. – 1938. – Ч. 30-31. – С. 15-27.
41. Білоусенко О. Вк. праця. – С. 7.
42. Липа Ю. Вк. праця. – С. 15.
43. Там само. – С. 16.
44. Там само. – С. 17.
45. Там само. – С. 27.
46. П. Ф. Свято 950-ліття охрищення Руси-України в Парижі // Тризуб. – 1938. – Ч. 30-31. – С. 35-36.
47. Тризуб. – 1939. – Ч. 3-4. – С. 11. Про саму станицю див.: Л. Українська станиця в Каліші // Тризуб. – 1939. – Ч. 7. – С. 10-11.
48. Тарне А. Україна і Франція / А. Тарне // Тризуб. – 1925. – Ч. 7. – С. 14-15.
49. Крип'якевич І. «Відвічна вісь» України / І. Крип'якевич; [убл., комент. Д. Гордієнка] // Наш Крим = Our Crimea = Bizim Qırımımız. – Вип. 1. – К., 2015. – С. 104.
50. Назарко І., о. Святий Володимир Великий, володар і христитель Руси-України / о. І. Назарко. – Рим, 1954. – XXXII+227 с.
51. Дорошенко Д. Наукова праця української еміграції за десять років (1922-1931) / Д. Дорошенко // Тризуб. – 1932. – Ч. 16. – С. 10.

### **Гордієнко Дмитро Володимир Великий на сторінках часопису «Тризуб» (Париж, 1925-1940 рр.)**

*У статті проаналізовано публікації часопису «Тризуб», присвячені постаті київського князя Володимира Великого. Часопис був неофіційним органом Уряду УНР в екзилі й, насамперед, був покликаний вирішувати актуальні політичні завдання української еміграції. Важливого значення редакція надавала історичним публікаціям, що мали завданням виховання української ідентичності серед емігрантів. Щодо постаті Володимира Великого основний акцент зроблено на його діяльності із запровадження християнства в Україні, на поширенні європейської культури. Як і в інших публікаціях, у матеріалах Володимирового циклу чітко стверджується думка про Україну як країну європейської, навіть західноєвропейської цивілізації.*

**Ключові слова:** Володимир Великий, часопис «Тризуб», українська еміграція, УНР, публіцистичні джерела, історіографія

### **Гордиенко Дмытро Владимир Великий на страницах журнала «Тризуб» (Париж, 1925-1940)**

*В статье проанализированы публикации журнала «Тризуб», посвященные личности киевского князя Владимира Великого. Журнал был неофициальным органом Правительства УНР в эмиграции, и прежде всего был призван решать актуальные политические задачи украинской эмиграции. Важное значения редакция уделяла историческим публикациям, которые имели своим заданием воспитание украинской идентичности среди эмигрантов. Относительно персоны князя Владимира Великого основной акцент сделан на его деятельности по введению христианства в Украине, на распространении европейской культуры. Как и в других публикациях, в материалах Владимирского цикла четко утверждается мысль об Украине как стране европейской, даже западноевропейской цивилизации.*

**Ключевые слова:** Владимир Великий, журнал «Тризуб», украинская эмиграция, УНР, публицистические источники, историография

### **Hordiienko Dmytro Volodymyr the Great on the pages of the «Trident» magazine (Paris, 1925-1940)**

*The article analyzes the publications of the «Trident» magazine devoted to the figure of Kyivan Prince Volodymyr the Great. The magazine was founded by Simon Petliura and was an informal organ of the Government of the UPR on the emigration. The main task of the magazine was first of all to solve the urgent political tasks of emigration and to inform about the situation in Ukraine, which was occupied by the Russian Bolsheviks. The editorial board attached a great importance to historical publications that had the task of educating the Ukrainian identity among the emigrants.*

*The editorial board emphasized on the continuity of the modern Ukrainian state from the Kyiv state of St. Volodymyr. Regarding the figure of the prince, the main emphasis was placed on his work on the introduction of Christianity in Ukraine and on the spread of European culture. Accordingly, the bulk of these articles were published in 1938, when the emigration celebrated the 950 years of Christianization of Ukraine.*

*Among the authors who dedicated their articles to Volodymyr were archpriest Hilarion Brindzan, publicists M. Slavinsky, Y. Lypa, B. Olkhivsky, the director of the Ukrainian Scientific Institute in Warsaw O. Lototsky and a number of others. This is similar to other publications, the materials of the Volodymyr cycle clearly state the idea of Ukraine as a country of European, even Western European civilization. According to the vision of the authors of the «Trident», this celebration of the Ukrainian*

*baptismal jubilee was to testify to the ecumenical and political unity of Ukrainians, not only in emigration, but in Ukraine occupied by Russia.*

*The magazine also informed about the solemn events dedicated to the anniversary of the baptism of Ukraine. Among these activities was the creation of the Hymn of St. Volodymyr's, as well as the emission of a jubilee postage stamp with the portrait of Prince Volodymyr. The «Trident» publications give an opportunity to take a fresh look at Ukrainian history, in this case – at the history of Ukrainian medieval time.*

**Keywords:** *Volodymyr the Great, magazine «Trident», Ukrainian emigration, UPR, journalistic sources, historiography*

Рецензенти:

Димчик Рафал, доктор історії, ад'юнкт

Тробські Мацей, доктор габілітований, професор

*Надійшла до редакції 09.07.2017 р.*